

Presenting a Curriculum Model based on Academic Vitality in Elementary School Students of Tehran City with the Approach of Database Theory

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Fatemeh Aghakhani¹

Afsaneh Saber Garakani^{2*}

Alaedin Etemad Ahari³

How to cite this article

Fatemeh Aghakhani, Afsaneh Saber Garakani, Alaedin Etemad Ahari, Presenting a Curriculum Model based on Academic Vitality in Elementary School Students of Tehran City with the Approach of Database Theory, *Journal of Islamic Life Style Centeredon Health*, 2023:6(4): 691-700.

1. PhD student, Department of Curriculum Planning, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Roudhan Branch, Islamic Azad University, Roudhan, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: afsane.saber@yahoo.com

Article History

Received: 2022/11/06

Accepted: 2023/01/07

ABSTRACT

Purpose: The main purpose of the research is to present a curriculum model based on academic vitality in elementary school students of Tehran city with the approach of data base theory.

Materials and Methods: The research method is applied in terms of purpose and qualitative in terms of data type, which was carried out with the foundational data approach. The statistical population includes elites with doctorate degrees and university faculty members with at least 10 years of experience and with research degrees and participation in the desired seminars. The sample size was 15 experts who were selected with a purposeful method and according to the principle of theoretical saturation. The data collection tool is a semi-structured interview. Theoretical coding method (open, central and selective) was used to analyze the data.

Findings: After open and axial coding, it was determined that the dimensions and categories of the curriculum based on academic vitality were obtained based on the data theory of the 4 causal dimension foundation, which these dimensions are 1- The goal of the curriculum with three components of attention to happiness, creating motivation and paying attention to life skills 2- Curriculum content with three components of effective communication skills, life skills implementation, participation 3- Teaching process - Learning curriculum with two components of creating vitality, psychological well-being skill 4- Curriculum evaluation with two components Evaluation of vitality is evaluation of passion for school, and according to theoretical and practical bases, the relationships between identification categories have been drawn. Based on the analysis conducted with the questionnaire of Strauss and Corbin (2003), it was found that this model has the required validity.

Conclusion: Therefore, the application and operationalization of the mentioned model can significantly help to improve the quality of the curriculum.

Keywords: Pattern, Curriculum, Vitality, Students, Foundation Data, Education

ارائه الگوی برنامه درسی مبتنی بر سرزندگی تحصیلی

در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر تهران با رویکرد

نظریه داده‌بنیاد

فاطمه آقاخانی^۱

دانشجوی دکتری، گروه برنامه ریزی درسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

افسانه صابر گرکانی^{۲*}

استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران (نویسنده مسئول).

علاءالدین اعتماد اهری^۳

استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

چکیده

هدف: هدف اصلی پژوهش، ارائه الگوی برنامه درسی مبتنی بر سرزندگی تحصیلی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر تهران با رویکرد نظریه داده‌بنیاد است.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع داده، کیفی است که با رویکرد داده بنیاد انجام شده است. جامعه آماری شامل نخبگان دارای مدرک تحصیلی دکتری و عضو هیئت علمی دانشگاه با سابقه حداقل ۱۰ سال و دارای مدارک تحقیقاتی و شرکت در سمینارهای مورد نظر می باشد. حجم نمونه ۱۵ نفر خبره بود که با روش هدفمند و با توجه به اصل اشباع نظری انتخاب شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه سازمان یافته است. برای تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری نظری (باز، محوری و انتخابی) استفاده شده است.

یافته‌ها: پس از کدگذاری باز و محوری مشخص شد که ابعاد و مقوله‌های برنامه درسی مبتنی بر سرزندگی تحصیلی براساس نظریه داده بنیاد ۴ بعد علی به دست آمد که این ابعاد عبارتند از ۱- هدف برنامه درسی با سه مؤلفه توجه به شادکامی، ایجاد انگیزش و توجه به مهارت‌های زندگی ۲- محتوای برنامه درسی با سه مؤلفه مهارت ارتباط اثربخش، اجرای مهارت‌های زندگی، مشارکت ۳- فرایند یاددهی - یادگیری برنامه درسی با دو مؤلفه ایجاد نشاط، مهارت‌های بهزیستی روان-شناختی ۴- ارزشیابی برنامه درسی با دو مؤلفه ارزشیابی سرزندگی، ارزشیابی اشتیاق به مدرسه می باشند و با توجه به مبانی نظری و عملی، روابط بین مقوله‌های شناسایی ترسیم شده است. براساس تحلیل‌های صورت گرفته با پرسشنامه اشتراوس و کوربین (۲۰۰۳)، مشخص شد که این مدل از اعتبار لازم برخوردار است.

نتیجه‌گیری: بنابراین به کارگیری و عملیاتی کردن الگوی مذکور می‌تواند به ارتقای کیفی برنامه درسی، کمک به‌سزایی کند.

کلیدواژه‌ها: الگو، برنامه درسی، سرزندگی، دانش آموزان، داده بنیاد، آموزش و پرورش

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۷

* نویسنده مسئول: afsane.saber@yahoo.com

مقدمه

رایان و فردریک^۱ سرزندگی دانش‌آموز، تعامل معلم و ارتباط را مورد بررسی قرار دادند که با چه نوع رفتارهای آموزشی، دانش-آموزان احساس انرژی و الهام برای ادامه کار خود پیدا می‌کنند. چنین انرژی‌ای برای ایجاد انگیزه مهم است تا برای تداوم و غلبه بر چالش‌های اجتناب‌ناپذیری که فرد با آن مواجه است به آن نیاز داریم. آن‌ها برای سرزندگی ساختار روان‌شناختی را پیشنهاد کردند. سرزندگی برای توصیف تجربه آگاهانه فرد از داشتن انرژی و نشاط به کار می‌رود. سرزندگی ذهنی یک حالت پدیدارشناختی است که از لحاظ نظری به نظریه خودتعیینی رایان و دسی^۲ گره خورده است، که یک فرآیند است که چگونگی و چرایی تلاش افراد را توصیف می‌کند که چگونه فرد بهزیستی روانی را تجربه کرده و هویت خود را منطبق با احساس خود ایجاد کند. نظریه خودتعیینی نیز توضیح می‌دهد که چگونه شرایط اجتماعی می‌تواند شکوفایی انسان را حمایت یا خنثی کند و با توجه به میزان سرزندگی که آن‌ها دارند به افراد کمک می‌کند تا نیازهای اساسی روانی مانند شایستگی، استقلال و ارتباط را برآورده سازند (۱).

ارضای نیازهای اساسی روانی، ارتباط مثبتی با سرزندگی دارد در حالی که ناامیدی از نیازهای اساسی با سرزندگی ارتباط منفی دارند (۲).

میکسزا و همکاران چگونگی احساس سرزندگی دانش‌آموز را در کنار سایر تمایلات انگیزشی مهم مستند کرده‌اند و نشان دادند گزارش‌های سرزندگی به طور مثبتی با توانایی آن‌ها در سازگاری و کیفیت روابط آن‌ها با همسالانشان مرتبط بود (۳).

بولد^۳ به ما می‌آموزد که سرزندگی در تحقیقات در مورد برنامه-درسی، آموزش و کلاس‌های درس اهمیت دارد. بولد این موضوع را مطرح کرد که محققان، معلمان و دانش‌آموزان از حقوق اولیه سرزندگی برخوردارند و اذعان می‌کند که اگرچه نمی‌توانیم پیش‌بینی کنیم که چگونه در آینده ظاهر می‌شوند، اما مطمئناً می‌توانیم به نحوه تجربه دانش‌آموزان خود در زمان حال توجه کنیم تا از آن‌ها دعوت کنیم در تجارب قدرتمند و احساس سرزندگی با مشارکت و یادگیری با هم برسند. آن‌ها در جستجوی سرزندگی، سرزندگی در مطالعات برنامه‌درسی، در تفکر، احساس، انجام دادن،

۳ Boldt, G.

۱ Ryan and Frederick

۲ Ryan, R. M., and Deci, E. L.

تئوری پردازان بازنگران مفهومی، مفاهیم اساسی برنامه درسی را مورد بازبینی و نقد قرار داده‌اند و بر سنت‌گرایان انتقاد می‌کنند و ضمن طرح مفاهیم جدید در برنامه درسی، برنامه درسی را مورد بحث و کنکاش دقیق قرار داده‌اند. به زعم اینان، برنامه درسی نه آنچه که برنامه‌ریزان توصیه می‌کنند بلکه آن چیزی است که دانش‌آموزان می‌آموزند. هر فرد یادگیرنده با توجه به ساختار ذهنی و نیز فرهنگ خویشتن، مفاهیم و مضامین برنامه درسی را مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌دهد. بنابراین، برنامه درسی آن چیزی است که دانش‌آموز در حقیقت تجربه می‌کند (۹).

گسترش و پیچیدگی روزافزون جامعه بشری و پیدایش نیازهای متعدد و متنوع در آن، ضرورت وجود مدرسه‌ای حقیقی و پویا را به اثبات می‌رساند. مدرسه‌ای که براساس اصول تربیتی پیشنهادی متخصصان آموزش و پرورش اداره شود. در عصر نانو تکنولوژی، دانش محور و مغزافزار یکی از موضوعات مهم مورد توجه نظام‌های آموزشی موفق، عناوینی چون «شادی، نشاط، شادابی و سرزندگی» می‌باشد.

سرزندگی در لغت‌نامه دهخدا به معنای حالت و چگونگی سرزنده و با نشاط بودن است (۱۰). سرزندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌های بهزیستی ذهنی در بسیاری از نظام‌های پژوهشی مطرح است. وقتی فردی خودجوش کاری را انجام می‌دهد، نه فقط احساس خستگی و ناامیدی نمی‌کند بلکه احساس می‌کند انرژی و نیرویش افزایش یافته است. به طور کلی، حس درونی سرزندگی شاخص معنادار سلامت ذهنی است. بی‌علاقگی، خستگی و فرسودگی تحصیلی (نقطه مقابل سرزندگی تحصیلی) با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معکوس دارد. سرزندگی تحصیلی، تاب‌آوری تحصیلی را در چارچوب زمینه روان‌شناسی مثبت منعکس می‌کند و بنابراین یکی از شاخص‌های مهمی است که بر تربیت و یادگیری ترمبخش و موفقیت‌آمیز فرد تأثیر می‌گذارد و به تبع آن شایستگی‌ها، توانایی‌ها و پیشرفت‌های علمی را به بار می‌نشانند. سرزندگی و احساس سرزنده بودن اختیاری بدون تحریک و اجبار است و مفهوم و هدف شادکامی همان خوشایند بودن است. سرزندگی مفهومی مثبت و فعال است که بسیار شبیه داشتن معنا و هدف در زندگی است. سرزندگی مبین حالتی است که فرد خودش را به عنوان اصل، منبع و منشأ عمل تجربه می‌کند (۱۱).

سرزندگی تحصیلی، توانایی برخورد با چالش‌ها و موانع زندگی روزانه تحصیلی است. سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه‌ی مداوم و جاری تحصیلی تجربه می‌شوند، اشاره دارد (۱۲).

ولک در «شادمانی در مدارس» می‌گوید: اصولی از قبیل جلوه‌نمایی کارهای دانش‌آموزان، قرار دادن زمانی برای بازی، جذاب کردن فضای مدرسه، وجود کتاب‌های خوب برای خواندن، ایجاد کلاس-های ورزشی و هنری، تغییر ارزشیابی و با هم تفریح کردن، شادی بیشتری را به دانش‌آموزان برای رفتن به مدرسه می‌افزاید.

بودن و ارتباط خود با دیگران در حوزه آموزش و پرورش را بررسی نمودند (۴).

سال‌هایی که دیویی (۱۹۰۴-۱۸۹۴) در شیکاگو گذراند، برای رشد تفکر فلسفی و آزمایش‌های تربیتی او در مدرسه نمونه دانشگاه شیکاگو دارای اهمیت ویژه‌ای بود. مدرسه آزمایشگاهی دیویی که کودکان ۴ تا ۱۴ ساله را می‌پذیرفت، بر اساس این اندیشه که «آموزش و پرورش بازسازی تجربه است.» می‌کوشید تا با استفاده از روش فعالیت که متضمن بازی، سازندگی، مطالعه، طبیعت و ابراز وجود بود، تجاربی را برای زندگانی توأم با همکاری و سودمندی متقابل برای بچه‌ها فراهم کند. تجربه‌هایی که بر معنا و مفهوم تجربه‌های آینده بیفزاید و آن‌ها را هدایت کند (۵).

سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در موقعیت‌های روزمره و عادی با آن مواجه می‌شوند، اشاره دارد (۶).

ریچاردسون و ولف معتقدند که سرزندگی انرژی است که از فرد ناشی می‌شود و از منابع درونی ناشی می‌شود تا تهدیدات یک منبع خارجی. به عبارت دیگر، سرزندگی بیانگر طبیعتی پر جنب و جوش است که اجبار یا تحریک نمی‌شود. یک فرد ذاتاً زنده است (۷).

با توجه به این تغییرات در جهان، فرناندز (۲۰۱۵) در مطالعه خود این سؤال را مطرح می‌کند که چه چیزی باعث می‌شود دانش‌آموز احساس حیاتی و پرانرژی کند؟ ما با استفاده از چارچوب خودمختاری، چگونگی وابستگی رفتار و احساس دانش‌آموزان به عوامل اجتماعی مانند نگرش معلمان را تحلیل کردیم. هدف از این مطالعه آزمایش یک توالی یکپارچه در طی یک ترم است که در آن پشتیبانی از استقلال معلمان به عنوان پیش‌بینی کننده استقلال عمل می‌کند، که به نوبه خود تغییر در نشاط را پیش‌بینی می‌کند. این مطالعه نشان می‌دهد که اگر معلمان انتخاب را ارتقا دهند، فشار را برای انجام وظایف به روشی خاص به حداقل برسانند و ابتکار عمل را برخلاف یک محیط کنترل، که با مهلت، پاداش‌های خارجی یا مجازات‌های احتمالی مشخص می‌شود تشویق کنند تجربه‌های جالبی را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. تجربه‌هایی پر از هیجان، انرژی مثبت و سرزندگی.

براین اساس امروزه تعریف برنامه درسی به معنای دوره تحصیل نیست بلکه بسیار گسترده‌تر است و شامل تمام تجربه‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده از یک مدرسه یا یک مؤسسه آموزشی است. برنامه درسی باید به شکلی باشد که می‌تواند به کسانی که با مؤسسه یادگیری ارتباط دارند، منتقل شود، باید برای نقد باز باشد و بتواند به آسانی به عمل تبدیل شود. برنامه درسی در سه سطح وجود دارد: آنچه برای دانش‌آموزان برنامه‌ریزی شده است، چه چیزی به آن‌ها تحویل داده می‌شود و دانش‌آموزان چه تجربه می‌کنند.

به عبارت دیگر برنامه درسی، راه و مسیری است که برای رشد و تکامل دانش‌آموز طراحی می‌شود تا از خلال آن به اهداف آموزشی مطلوب برسند (۸).

و کارآ، نشاط در تدریس و در نهایت سرزندگی در دانش‌آموزان را ایجاد کند. با در نظر گرفتن آنچه مطرح شد، این تحقیق برای یافتن پاسخ به سوالات زیر انجام شده است: ۱- ابعاد و مؤلفه‌های برنامه-درسی مبتنی بر سرزندگی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی کدامند؟ ۲- چه الگویی می‌توان برای برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی ارائه کرد؟

مواد و روش‌ها

روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع داده، کیفی است که با رویکرد داده بنیاد انجام شده است. جامعه آماری در بخش کیفی شامل نخبگان دارای مدرک تحصیلی دکتری و عضو هیئت-علمی دانشگاه با سابقه حداقل ۱۰ سال و دارای مدارک تحقیقاتی و شرکت در سمینارهای مورد نظر می‌باشند. حجم نمونه ۱۵ نفر خبره بود که با روش هدفمند و با توجه به اصل اشباع نظری انتخاب شده است. منظور از اشباع نظری این است که با افراد نمونه تا حدی مصاحبه می‌شود که مصاحبه‌های جدید منجر به اطلاعات جدیدی در خصوص ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی احصا نشود. ابزار پژوهش، یک فرم مصاحبه نیم‌ساختاریافته استفاده شد. تحلیل با توجه به اهداف تحقیق بوده و با روش داده بنیاد و با استفاده از روش: الف) کدگذاری باز، ب) کدگذاری محوری، ج) کدگذاری انتخابی استفاده شده است. در واقع پس از مطالعه متن هر یک از مصاحبه‌ها، قسمت‌هایی که با توجه به سوالات پژوهش و اهداف تحقیق می‌توانست به عنوان یک کد اولیه در نظر گرفته شود مشخص می‌شد و به عنوان مفهوم اولیه انتخاب گردید. ادامه مفاهیم اولیه در طبقه‌های بالاتر که اشتراک دارند در قالب برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی تعریف می‌شود.

یافته‌ها

یافته‌های مربوط به سوال اول تحقیق:

۱- ابعاد و مؤلفه‌های برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر تهران کدامند؟
روش جمع‌آوری اطلاعات، روش مصاحبه عمیق است. در این مطالعه با ۲۰ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه ۱۲ به بعد، تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده شده است؛ اما برای اطمینان تا مصاحبه ۱۵ ادامه یافت، هر چند از مصاحبه ۱۲ به بعد داده‌ها کاملاً تکراری بوده و به اشباع رسیده بود. مصاحبه با طرح سؤالاتی در مورد "مؤلفه‌های الگوی برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی" آغاز می‌شد (مصاحبه باز) و باقی پرسش‌ها براساس پاسخ‌های مصاحبه شونده طرح می‌شد. تمامی مصاحبه‌ها ضبط شده و برای استخراج نکات کلیدی چندین بار مورد بررسی قرار گرفتند. در این پژوهش مصاحبه‌های ضبط شده پس از پیاده‌سازی، با استفاده از روش تحلیل محتوا به صورت سطر به سطر بررسی، مفهوم‌پردازی، مقوله-بندی و سپس بر اساس مشابهت، ارتباط مفهومی و خصوصیات مشترک بین کدهای باز، مفاهیم و مقولات (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. در ادامه کدهای باز، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های مربوط به شرایط علی، زمینه‌ای، میانجی، پدیده محوری و

و هوپکه بیان می‌کند که مرتبط بودن محتوای دروس با زندگی و اگر آنچه دانش‌آموزان در کتاب‌های درسی فرامی‌گیرند، به آن‌ها مهارت لازم برای زندگی و مسائل روزمره‌شان را بدهد، علاقه و انگیزه‌ی یادگیری و نشاط در زندگی اجتماعی را تجربه خواهند کرد.

اگر کودکان ما قرار است در جامعه رشد کنند ضروری است تا ابزار و تجهیزات مناسب در تمام برنامه‌های درسی در اختیار آن‌ها قرار دهیم. این هدف به فرهنگ جدیدی در عرصه یاددهی-یادگیری که دانش‌آموزان را به عنوان خدمت‌گذاران مشغول نمایند نیازمند است. دانش‌آموزان ما در حال حاضر ابزاری همانند شبکه-های اجتماعی را برای ارتباط‌شان و تعامل اجتماعی خود انتخاب کرده‌اند. اکنون زمانی است تا عناصر این وسایل را به دست آوریم و دانش‌آموزان را با الگوهای نقشی مناسب فراهم کنیم که چگونه آن‌ها را استفاده کنند تا خدمات مهمی را برای مدرسه خودشان ایجاد کنند (۱۳). برای آنکه کاری درست پیش برود بهتر است از الگوی استاندارد الهام پذیرد تا مراحل اجرای طرح در جای مشخص خود قرار گرفته و نتیجه‌ی کار، مطلوب واقع شود. انگاره‌ها و الگوها در هر روش تحقیقی، مسیریابی درست را به پژوهشگر نشان می‌دهد. از سویی دیگر وجود تعداد مختلفی از انگاره یا الگوها در هر روش تحقیقی، دست پژوهشگر را باز گذاشته تا بتواند مطابق میل خود و شرایطش از آن الگو بهره ببرد. (۱۴).

همان‌طور که فرسیدی‌نیا در پژوهش خود با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر شادابی دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان نور» نشان داد که بین عوامل اجتماعی (اعتقادات مذهبی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، محیط خانوادگی) ارتباط معناداری وجود دارد.

دانش‌آموزان، بزرگترین سرمایه انسانی هر جامعه به شمار می‌آیند چراکه می‌توانند با درهم آمیختن شور و اشتیاق کودکی و نوجوانی، علم و مهارت آموخته شده، چرخه‌ی پیشرفت و توسعه را به حرکت درآورند (۱۵).

دانش‌آموزانی که سرزندگی بالایی دارند، توان بیشتری در استفاده از امکانات خود یا شرکت فعال در فعالیت‌های مرتبط با سلامت دارند و منابع بیشتری از انرژی را می‌توانند به خدمت بگیرند. لذا دانش-آموزانی که سرزندگی تحصیلی بالایی دارند، از اشتیاق و علاقه بیشتری در تحصیل برخوردار هستند (۱۶).

پژوهش‌ها از رابطه معنادار سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی حکایت دارند، به طور مثال نتایج پژوهشی نشان داد که رابطه مثبت و معنادار بین سرزندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بود (۱۷). همچنین پژوهش دیگری نشان داد که سرزندگی تحصیلی، انگیزش پیشرفت و خوش‌بینی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار داشتند (۱۸).

با توجه به آنچه که در دنیای حاضر و وقایع سیاسی، اجتماعی، بهداشتی، فرهنگی و نظام‌های ارزشی و اخلاقی روی می‌دهد لازم است برنامه‌درسی به سمتی برود که سرزندگی و نشاط در مفاهیم آن وجود داشته باشد تا دانش‌آموزانی سرزنده، خلاق و پویا داشته باشیم. از این رو نظام آموزشی نیازمند برنامه‌درسی‌ای است که از طریق آن باور و بینش بهتر زیستن، فرآیند یاددهی-یادگیری مطلوب

یادگیری برنامه درسی با دو مؤلفه ایجاد نشاط و مهارت بهزیستی روان‌شناختی
۴- ارزشیابی برنامه درسی با دو مؤلفه ارزشیابی سرزندگی و ارزشیابی اشتیاق به مدرسه.

یافته‌های مربوط به سؤال دوم تحقیق:
چه الگوی برنامه درسی مبتنی بر افزایش سرزندگی در مدارس ابتدایی می‌توان ارائه کرد؟
در جدول زیر، نتایج کدگذاری باز براساس کد ثانویه، کدهای مفهومی و مقولات ارائه شده است.

راهبردها و پیامدهای مربوط ارائه شده است. در کدگذاری اولیه به تمامی نکات کلیدی مصاحبه‌ها، عنوانی داده شد، سپس در مرحله بعد، کدهای اولیه به علت تعداد فراوان آن‌ها به کدهای ثانویه تبدیل و چند کد ثانویه تبدیل به یک کد مفهومی شد.
براساس نظریه داده بنیاد برای برنامه درسی مبتنی بر سرزندگی ۴ بعد علی به دست آمد که این ابعاد عبارتند از:
۱- هدف برنامه درسی با سه مؤلفه توجه به شادکامی، ایجاد انگیزش، توجه به مهارت‌های زندگی.
۲- محتوای برنامه درسی با سه مؤلفه مهارت ارتباط اثربخش، اجرای مهارت‌های زندگی، مشارکت.
۳- فرایند یاددهی-

جدول (۱) کدگذاری باز، محوری و گزینشی مقوله اصلی

مقوله	کد انتخابی	کد محوری	کدگذاری باز	کدهای احصایی
مقوله اشتیاق به تحصیل	اشتیاق به تحصیل	اشتیاق به تحصیل	یادگیرنده نسبت به تحصیل جذب است، خود را وقف خود تحصیل می‌کند، نیرومندی در تحصیل، افزایش میزان موفقیت و تقویت خودپنداره مثبت، به‌کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی در یادگیری، احساس ارزش و عاطفه و دوست‌داشتن محیط آموزشی، علاقه به کارهای مدرسه، حضور فعال همراه با شوق و شور در محیط آموزشی، افزایش فعالیت‌های هدفمند آموزشی دانش‌آموز تا به‌صورت مستقیم به نتایج مطلوب برسد، یادگیری و پیشرفت تحصیلی، اشتیاق در فرد و موفقیت وی	۱،۳،۴،۵،۶ ۷،۸،۹، ۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۴
			روابط با همسالان، ارتباط با آموزگار، فراهم آوردن زمینه‌هایی برای شناخت همه جانبه توانایی‌ها و استعدادها و هوش‌های چندگانه، افزایش میزان مشارکت در فعالیت‌های مدرسه‌ای و خانوادگی، عضویت در گروه‌های مدرسه‌ای و اجتماعی بودن، افزایش سازگاری با همسالان، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، داشتن حس مسئولیت اجتماعی، اطلاعات، افکار و احساس‌های خود را از راه مبادله‌ی کلامی و غیر کلامی با یکدیگر در میان می‌گذارند، افزایش ارتباطات میان فردی (گشودگی، همدلی، حمایت‌گری، مثبت‌گرایی و تساوی)، گوش دادن فعال، مشارکت فعال، همدلی	۱،۲،۴،۵،۶، ۷،۸،۹، ۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۵
			داشتن احساس مثبت زندگی و بانشاط بودن، داشتن سلامت روان‌شناختی و جسمی، افزایش میزان تاب‌آوری، جنب‌وجوش، خندان بودن، احساس زنده بودن، نیرومندی و پرنرژی بودن، احساس شور زندگی و روحیه، حالت و چگونگی سرزنده و بانشاط بودن، شادکامی و نشاط، خوشرویی، خندان بودن	۱،۳،۴،۵،۶ ۷،۸،۹، ۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۴

افزایش سرزندگی در دانش‌آموزان

مقوله اشتیاق به تحصیل

ارتباطات

روانی

جدول (۲) کدگذاری باز، محوری و گزینشی عوامل علی برنامه‌درسی مبتنی بر افزایش سرزندگی در دانش‌آموزان

مقوله	کد انتخابی	کد محوری	کدگذاری باز	کد های احصایی
شرایط علی	هدف برنامه درسی	توجه به شادکامی	توجه به شور و شوق به تحصیل، فعال شدن حس کنجکاوی و افزایش خلاقیت دانش‌آموزان در اهداف برنامه درسی، ایجاد یک نوع خاصی از نگرش‌ها و گرایش‌ها مثبت نسبت به زندگی که در آن شکل کاملی از شناخت و عاطفه وجود دارد، برنامه‌درسی با هدف تجربه احساس نشاط، شادی و خوشی و نیز دارا بودن این احساس که فرد زندگی خود را خوب، بامعنا و با ارزش بداند، هیجانات مثبت، رضایت از زندگی و فقدان عاطفه منفی، توجه به رضایت از زندگی، هیجان و خلق مثبت، فقدان افسردگی و اضطراب، ایجاد خلقی شاد و خوشحال، تفکر و نوعی پردازش اطلاعات ویژه‌ی خود داشته باشد و وقایع روزمره را طوری تعبیر و تفسیر کند که خوش‌بینی وی را به دنبال داشته باشد، ایجاد هیجانات خوشایند، که از ارزیابی‌های مثبت تجربیات فردی ناشی می‌شود، توجه به ایجاد خوش‌بینی، امیدواری و شادکامی	۲،۳،۴،۵،۶،۱ ۷،۸،۹، ۱۰،۱۱،۱۲ ۱۳،۱۴
		ایجاد انگیزش	ایجاد نگرش‌های مثبت، به کارگیری راه‌ها و منابعی که نگرش مثبت از طریق آن‌ها افزایش می‌یابد در کنار توجه به ویژگی‌های علاقه‌مندی، الگودهی، گرمابخشی و هم‌حسی شخصیت خود او، ایجاد حالت آمادگی روانی و عصبی، از طریق تجربه سازمان یافته، ایجاد تأثیر هدایتی یا پویا بر پاسخ‌های فرد در برابر کلیه اشیا و یا موقعیت‌هایی که به آن مربوط می‌شود، برآیندی از مجموعه تجربیات گذشته و تصورات آنان از رابطه بین تکلیف یادگیری جدید با مجموعه وسیع‌تر از اهداف، مقاصد و انتظارات آنان در آینده	
		توجه به مهارت‌های زندگی	توجه به مهارت خود آگاهی در اهداف، توجه به مهارت روابط بین فردی، توجه به مهارت حقوق مسئولیت، توجه به مهارت حل مسئله، توجه به مهارت همدلی، تعادل هیجانی و عاطفی به خصوص تعادل بین عواطف و عقل، درک ارزش وجودی خویش، خودآگاهی، انتخاب اهداف واقعی، استقلال عاطفی در مقابل عوامل فشارزای محیط، برقراری روابط سالم با دیگران، کسب مهارت‌های اجتماعی، ایجاد یا افزایش اعتمادبه‌نفس در برخورد با مشکلات و حل آن و همچنین کمک به آنان در رشد و تکامل عواطف و مهارت‌های زندگی، توجه به مجموعه‌ای از توانایی‌ها که قدرت سازگاری و رفتار مثبت و کارآمد را افزایش می‌دهند، خودآگاهی / همدلی، ارتباط / روابط بین فردی، تصمیم‌گیری / حل مسئله، تفکر خلاق / تفکر انتقادی، مقابله با هیجانات / مقابله با استرس	
شرایط علی	محتوای برنامه درسی	مهارت ارتباط	مهارت برقراری ارتباط، معرفی خود، نحوه انتخاب دوست و ضرورت دوست‌یابی، مهارت سخن گفتن (کلامی و غیر کلامی)، مهارت گوش دادن، مهارت تفسیر سخن، مهارت پرسیدن، مهارت تحسین، مهارت بازخورد دادن، مهارت انتخاب کلمات، مهارت ایجاد پل ارتباطی، مهارت بیان نظر و نه گفتن، مهارت قاطعیت، مهارت ایجاد روابط دو طرفه، مهارت رفاقت، مهارت پذیرش جمع، رفتن به سوی جمع، استفاده از مهارت‌های کلامی و غیر کلامی.	۲،۳،۴،۵،۶،۱ ۷،۸،۹، ۱۰،۱۱،۱۲،۱۳،۱۵
		مهارت اثربخش		

	<p>مهارت همدلی، مهارت حل مسئله و مهارت ابراز وجود، مهارت مربوط به جامعه، مهارت جرئت‌ورزی، مهارت همکاری، هوش درون فردی و برون فردی و سازگاری، ایجاد و پرورش مهارت‌های ارتباطی و هوش هیجانی، مهارت برقراری ارتباط، مهارت برقراری ارتباط با جنس مخالف، مهارت شناخت حقوق خود و دیگران و مهارت تعریف و تشکر از دیگران، مهارت همکاری در جامعه، مهارت‌های خودگردانی، مهارت استقلال مالی و معنوی، مهارت جلب حمایت و موافقت دیگران، مهارت شناخت و رعایت قوانین جامعه</p>	<p>اجرای مهارت‌های زندگی</p>
	<p>فعال بودن شاگردان، رشد فکری و آزاد اندیشی، برخورداری از دانش و توانایی زندگی یا کار و تحصیل در یک مکان بر مبنای قوانین ویژه به وسیله مشارکت در نتیجه رفع نیازهای طبیعی و رسیدن به تعامل اجتماعی، مهارت‌های کار گروهی، مهارت‌های برقراری ارتباط در گروه، مهارت‌های ارتباط با غریبه‌ها، مهارت‌های مشارکت و در جمع بودن، مهارت‌های گسترش تعاملات اجتماعی، ایجاد باور اینکه کار کردن مؤثر به صورت گروهی در یک تیم به معنی نیاز به بهبود مهارت‌های بین فردی است، چگونگی فکر کردن، صحبت کردن، فعالیت نسبت به هم گروه‌ها، مفاهیم وابستگی و به هم پیوستگی یا میان رشته‌ای، کنجکاوی و شکاکیت و یادگیری فعال، طرح آموزش همه جانبه و مشارکتی، مدیریت برنامه‌ریزی آموزشی مدارس و تشویق نوجوانان به مشارکت در همه‌ی امور</p>	<p>مشارکت</p>
	<p>ایجاد امید به زندگی، ایجاد موفقیت و کنجکاوی، شادی و طراوت تحصیلی، ایجاد احساس امنیت، احساس این که زندگی به طور کلی به خوبی می‌گذرد، فضا سازی و زیباسازی حیاط مدرسه، زیباسازی ساختمان مدارس، زیباسازی و تمیز بودن نمازخانه، کتاب‌خانه و کارگاه، پوشش‌های ظاهری معلم‌ها، مدیر، کارکنان و دانش آموزان، رعایت بهداشت فردی، محیط مدرسه و کلاس‌ها، ایجاد جو وفاداری و هم‌دلی و خوشحالی در کلاس، معلم شاد و با روحیه</p>	<p>ایجاد نشاط</p>
<p>۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷ ۸،۹،۱۰ ۱۲،۱۳،۱۴،۱۵</p>	<p>ایجاد مهارت داشتن نگرش مثبت نسبت به خود (پذیرش خود)، ایجاد مهارت برقراری روابط گرم و صمیمی با دیگران و توانایی همدلی، ایجاد مهارت احساس استقلال و توانایی ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی، داشتن هدف در زندگی و معنا دادن به آن، احساس رشد مستمر، توانایی فرد در مدیریت محیط و تسلط بر محیط، ایجاد مهارت پر انرژی بودن و اشتیاق داشتن برای انجام کارها، ایجاد مهارت احساس راحتی، آرام و در آسایش بودن، ایجاد مهارت خوشبین و امیدوار بودن، ایجاد مهارت عمیقاً مجذوب شدن در کاری که انجام می‌دهید، ایجاد مهارت آگاه بودن نسبت به احساسی که در هر لحظه تجربه می‌کنید، ایجاد مهارت پذیرش خود همانطور که هستید، ایجاد مهارت میزانی که خود را لایق دوست داشته شدن و محترم می‌دانید، ایجاد مهارت احساس مؤثر بودن در کاری که انجام می‌دهید، مهارت داشتن یک هدف و مأموریت در زندگی، این احساس که کاری که انجام می‌دهید ارزشمند است، احساس اینکه کاری که انجام می‌دهید با تصویری که از خودتان دارید متناسب است، احساس صمیمیت و در ارتباط بودن با اطرافیان</p>	<p>مهارت بهزیستی روان‌شناختی</p>

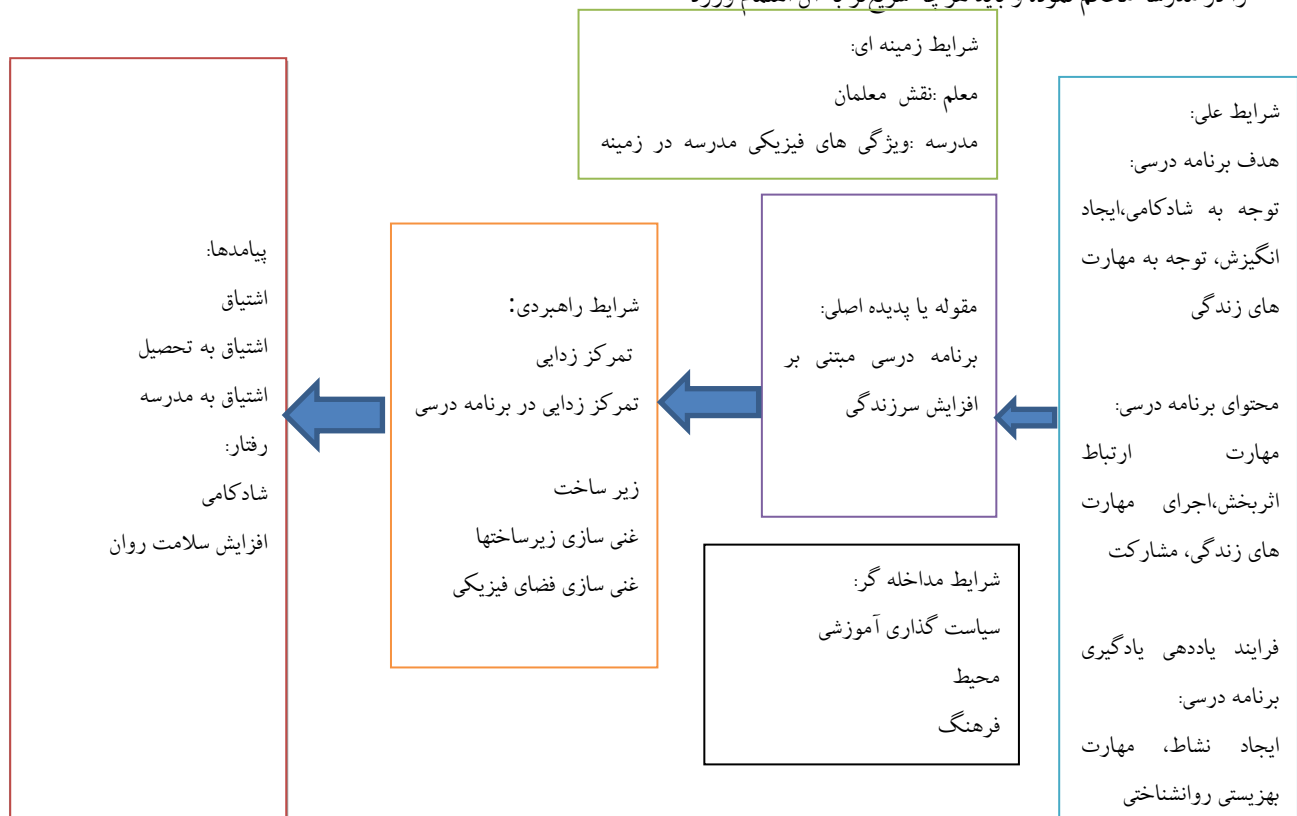
فرايندهای یاددهی یادگیری برنامه درسی

ارزشیابی برنامه درسی	<p>فعال بودن و سرگرمی، زندگی در زمان حال، عدم افسردگی و اضطراب، اولویت و ارزش دادن به شادی، گذراندن اوقات بیشتر در اجتماعات، فعالیت‌های جمعی، وجود ارتباطات نزدیک و صمیمانه، مولد بودن و انجام کارهای سودمند و معنادار، برنامه‌ریزی و سازماندهی بهتر، دور کردن نگرانی‌ها، کاهش سطح توقعات و آرزوها، افزایش تفکر مثبت و خوشبینی، شخصیت سالم، شخصیت اجتماعی و برون‌گرا، خود بودن و خودکارآمدی، از بین بردن احساسات و مسائل منفی، افزایش شادی و نشاط در زندگی، نرخ شادی و خنده</p>	<p>۲،۳،۴،۵، ۹، ۸، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶</p>
	<p>ارزشیابی میزان انرژی که یک فراگیر برای انجام کارهای تحصیلی خود صرف می‌کند و نیز میزان اثر بخشی و کارایی حاصل شده، ارزشیابی درگیری و بهزیستی در فعالیت‌های مدرسه، ارزشیابی توجه و تمرکز بیشتر بر مسائل و موضوعات مورد هدف یادگیری، تعلق خاطر یادگیرندگان به محیط یادگیری، شرکت و توجه در کلاس، تلاش و سرمایه‌گذاری در جهت یادگیری و تعامل بین یاددهی و یادگیری، رفتار مثبت، تلاش و مشارکت در مدرسه، خودتنظیمی، اهداف یادگیری و سرمایه‌گذاری در یادگیری، علاقه تعلق و نگرش مثبت درباره یادگیری، تفکر و تلاش لازم برای درک و انجام تکالیف دشوار، تمایل به چالش و خودتنظیمی</p>	

و بر جامعیت و یکپارچگی و مطلوبیت آن توجه کنیم. الگوی ترسیم ارائه شده برای برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی به شرح ذیل است:

الگوی مذکور که براساس نظریه داده بنیاد به دست آمده مشتمل بر ۶ بعد است.

برنامه درسی مبتنی بر سرزندگی ضروری است که سیستم مدیریتی را در مدرسه محکم نموده و باید هرچه سریع‌تر به آن اهتمام ورزد

2. Baard, P. P., Deci, E. L., and Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: motivational basis of performance and well-being in two work settings. *J. Appl. Soc. Psychol.* 34, 2045–2068. doi: 10.1111/j.1559-1816.2004.tb02690.
3. Miksza, P., Evans, P., and McPherson, G. E. (2019). Wellness among university-level music students: a study of the predictors of subjective vitality. *Musicae Sci.* doi: 10.1177/1029864919860554.
4. Boldt, G. (2020). Theorizing vitality in the literacy classroom. *Reading Research Quarterly*, 56(2), 1–43. NY: Columbia University Press.
5. Habibi, Parisa (2016). Practical examples of project approach in early childhood education. Tehran. Publications of Iran Research and Knowledge Development Institute.
6. Putwain, D. W., Connors, L., Symes, W., & Douglas-Osborn, E. (2012). Is academic buoyancy anything more than adaptive coping? *Anxiety, Stress & Coping*, 25(3), 349-358.
7. Mashayekhi Dolatabadi M, Mohammadi M. [Resiliency and Spiritual Intelligence as the Conjugation of the predictors of academic self-efficacy in urban and rural students (Persian)]. *J Psychol Sch.* 2015; 3(2):205-25.
8. Yarmohamedian, Mohammad Hossein. (2017). *Fundamentals of lesson planning principles*, Yadavare Kitab Publications.
9. Fathi Vajargah, Korosh. (2015). *Curriculum towards new identities (first volume)*. Aizh Publications.
10. Dehkoda, Ali Akbar. (1377). *dictionary*. Tehran. University of Tehran Publishing and Printing Institute
11. Kadampour, Ezzat-Allah. Biranvand, Kobri. (2016) The effect of meaning therapy education on the development of happiness and academic vitality of female students of the second grade of the second period of high school. *New Quarterly*

دانش‌آموزان بزرگترین سرمایه‌های انسانی هر جامعه‌ای هستند. زیرا با به کارگیری علم، دانش و مهارت‌های آموخته شده می‌توانند گام‌های محکمی در جهت رشد و تعالی جامعه بردارند. بنابراین، یکی از اهداف مهم نظام آموزشی، تربیت دانش‌آموزان است. همچنین رشد و توسعه هر جامعه‌ای به نظام آموزشی آن جامعه و میزان توانایی علمی و عملی دانش‌آموزان آن جامعه در آینده بستگی دارد. بر این اساس، هر سال کشورها میزان قابل توجهی از درآمد ملی خود را صرف آموزش می‌کنند، اما برخی عوامل منجر به از دست دادن بخش قابل توجهی از این سرمایه‌گذاری‌ها می‌شود. در بررسی علل این پدیده، تحقیق در مورد نقش نیازها، انگیزه‌ها، باورها، خواسته‌ها و استعدادها دانش‌آموزان و عوامل زیادی که با موفقیت سیستم آموزشی مرتبط است صورت گرفته که سرزندگی یکی از این عوامل است که از گرایش‌های بدیع روان‌شناسی در اواخر قرن بیستم به نام روان‌شناسی مثبت گرفته شده است. براساس نظریه داده بنیاد برای برنامه‌درسی مبتنی بر سرزندگی چهار بعد شناسایی شد که عبارتند از ۱- هدف برنامه‌درسی با سه مؤلفه توجه به شادکامی، ایجاد انگیزش، توجه به مهارت‌های زندگی ۲- محتوای برنامه درسی با سه مؤلفه مهارت ارتباط اثربخش، اجرای مهارت‌های زندگی، مشارکت ۳- فرایند یاددهی- یادگیری برنامه‌درسی با دو مؤلفه ایجاد نشاط، مهارت بهزیستی روان‌شناختی و ارزشیابی برنامه درسی با دو مؤلفه ارزشیابی سرزندگی، ارزشیابی اشتیاقی به مدرسه. یافته‌های این پژوهش با بخشی از مؤلفه‌های به دست آمده در یافته‌های آذریان و همکاران «تاب‌آوری تحصیلی، انگیزش، خودگردانی، خودکارآمدی، حمایت شناختی و عاطفی خانواده، ساختار کلاسی، مدیریت زمان»، فخاریان، یعقوبی، ضرغام حاجبی و محقق «جو عاطفی خانواده، محیط یادگیری سازنده‌گرای اجتماعی و درگیری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی»، فولادی «نیازها و انواع آن (۱۵ مضمون ثانویه)، اهمیت علم و دانش (۱۲ مضمون ثانویه) و سرزندگی علت تحصیل (۵ مضمون ثانویه)، افزایش انرژی و احساس خوب بودن (۱۱ مضمون ثانویه) و انواع انگیزه (۵ مضمون ثانویه)»، یاراحمدی، ابراهیمی بخت، اسدزاده و احمدیان «نیازهای بنیادین روان‌شناختی، عوامل انگیزشی، یادگیری خودراهبر»، ابراهیمی بخت، حبیب‌الله و همکاران «نیازهای بنیادین روان‌شناختی، جهت‌گیری انگیزشی و یادگیری خودراهبر»، فرحمند و فولادچنگ «ابرازگری هیجانی مثبت و منفی، ابراز صمیمیت»، شفیع زاده و اکبری «مؤلفه‌های فیزیکی، آموزشی، فردی و عاطفی» و جعفری و طالب زاده «عوامل عاطفی، اجتماعی، فیزیکی، فردی و آموزشی» همخوانی دارد.

منابع

1. Ryan, R. M., and Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York, NY: Guilford Press.

Journal of Cognitive Sciences, year 19, number 4.

12. Khoshab, Somia (2015). The effectiveness of teaching self-regulated learning strategies on academic vitality and academic progress. Faculty of Literature and Human Sciences, Department of Psychology, Master's Thesis.

13. Jacobs, Heidi Hayes. (2012). Translation by Khademi, Mohsen. Zarei, Mohammad Hossein. Curriculum for the 21st century, published by Avai Noor.

14. Bakhtiari, Abolfazl. Aghakhani, Fatima. (2018). Action Research "Action Research". Tehran. Merat Learning Schools Publications.

15. Jafari L, Hejazi M, Sobhi A. Investigating the relationship between academic resilience with students' academic performance and mediating academic meaning. J Sch Psychol. 2020;9(3):35-49. [Persian]

16. Balkis M. The relationship between academic procrastination and students' burnout. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013;28(1):68-78.

17. Orsini CA, Binnie VI, Tricio JA. Motivational profiles and their relationships with basic psychological needs, academic performance, study strategies, self-esteem, and vitality in dental students in Chile. J Educ Eval Health Prof. 2018; 15:11.

18. Bahadori Jahromi S, Cheraghpour R, Payan S. Predicting the academic performance based on academic vitality, achievement motivation and academic optimism in students. Sci J Educ Res. 2019;14(60):19-34. [Persian].